

Triin Ojari

Eesti Arhitektuurimuuseum

ICAM19: Migrating Ideas

ICAM (International Confederation of Architectural Museums) ja Danish Architecture Center DAC Kopenhaagen, Taani, 9.-13.09.2018

Rahvusvahelise Arhitektuurimuuseumide Assotsiatsiooni ICAM 19. konverents „Migrating Ideas“ toimus 9.–13. septembrini Kopenhaagenis. Tegu on iga kahe aasta tagant korraldatava konverentsiga, mis koos ajakirjaga ICAM Print on assotsiatsiooni tegevuse põhiliseks väljundiks ning pea ainsaks platvormiks, kus arhitektuurimuuseumid ja -arhiivid rahvusvahelisel tasandil kohtuvad ning aktuaalseid teemasid arutavad. ICAM-is on hetkel 93 institutsionaalset liiget, neist 67 asuvad Euroopas ja 15 Ameerikas, üha enam näitavad initsiatiivi rahvuslike arhitektuurikollektsioonide asutamiseks ka Aasia riigid. Konverentsi fookuses olid teemad nagu rahvusvaheline uurimustöö, koostöö näituste vallas aga ka arhitektuurimuuseumide roll kliimamuutustele reageerimisel või suhete loomine ja hoidmine ärisektoriga. Neljale päevale oli jaotatud viis teemasessiooni: „Arhiivid ja rahvusvaheline koostöö“, „Luues näitusi koostöös“, „Ärisidemetes loodud väärtus“, „Vastates kliimamuutusele“ ja „Tark muuseum? Kuidas koostöö kogukonnaga muudab (või ei muuda) meie tööviisi.“ Just muuseumide ja keskuste tegevuse rahastamine oli üks uudsemaid ning päevakajalisemaid teemasid. Vastavas paneelis osalejad olid eelkõige USA kohalike erialaliitudega seotud arhitektuurikeskused, aga ka näiteks Londoni arhitektuurikeskus või Pariisi arhitektuurimuuseum Cité, kes kõik rääkisid oma kogemusest rahastajate leidmisel, tulutootvate programmide tootmisel aga ka laiemalt koostööst erasektoriga. Koorus välja selge erinevus USA ja Euroopa muuseumide rahastuses – Euroopas on senini valdav avaliku sektori raha, mis Ameerikas seevastu praktiliselt puudub –, mis omakorda toob kaasa rõhuasetused näituste programmis, keskendumise tulutoovamatele tegevustele jne.

Samuti tuleks eristada arhitektuurimuuseumide ja arhitektuurikeskuste tegevust, kus viimased on keskendunud eelkõige ärisectori ja arhitektuuri ühendamisele, samuti kaasaja arhitektuuri ning hea linnakeskkonna edendamisele ning vastavale koolitusele. Üheks silmapaistvamaks selliseks näiteks on Chicago arhitektuurikeskus koos oma äsjaavatud ruumidega, Euroopas on kõige selgemalt arhitektuurialasele nõustamisele kui äriteenusele suunatud tänavuse konverentsi võõrustaja Taani Arhitektuurikeskus DAC (nende riigipoolne rahastus on 10% eelarvest). Aktiivsemat suhet kogukonnaga või enda positsioneerimist inimkeskse linnaruumi eestkõnelejana oli märgata ka muuseumide sõnavõttudes, aina tihedamini kohtab „seinte vahelt välja“ murdvaid näituseid, lastele ja noortele suunatud aktsioone kohalikes linnaosades, keskendumist säästva arengu ja kliimamuutuste teemale.

Üha teravamalt tõstatub publiku tundmise teema – kas ja kui palju tagasisidet külastajatelt kogutakse, kuidas seda töödeldakse, kuidas erinevate külastajagruppide ni jõutakse. Iga sihtrühmale tuleks läheneda spetsiifiliselt, pole olemas n-ö keskmist külastajat. Arhitektuur on külastaja jaoks spetsiifiline ja kohati keerukas teema, tõdesid mitmed esinejad ning kui muuseum ei asu populaarses turismisihtpunktis ega saa lüüa kõlavate nimedega, siis tuleb väiksemate külastajanimbrite ning suurema sõltuvusega avalikust rahastusest leppida. N-ö edukate näitusteemadena viimasest ajast jäid kõlama loomulikult prantslaste art déco väljapanek Cités, aga ka Saksa arhitektuurimuuseumi sõjajärgsele brutalistlikule arhitektuurile keskendunud näitus või Saksa naisarhitektide näitus, alati populaarsed on nn ruumiinstallatsioonid, mis suunatud külastajale erilise ruumilise kogemuse pakkumisele (nt rajas Washingtoni arhitektuurimuuseum oma saali suveks hiiglasliku pallimere koos rannapuhkuse juurde kuuluva atribuutikaga).

Muutunud maailmatunnetus ei jäta puutumata ka kogusid – nii tutvustas näiteks Hollandi arhitektuurimuuseum skvotterite efemeerse pärandi kogumisaktisooni. Kogumist ja arhitektide

isikuarhiive puudutas Portugali tuntuima arhitekti Alvar Siza arhiivi saatus: arhitekti enda soovi kohaselt jaguneb see kaheks osas, kus rahvusvaheliselt tuntumad projektid antakse üle Kanada arhitektuurikeskusele CCA – ühele maailma mõjukaimale eramuuseumile Montréalis – ja kohaliku väärtusega tööd jäävad Portugali Gulbenkiani Fondi, spetsiaalne arhitektuurimuuseum või -arhiiv Portugalis puudub. Sarnaseid kogude killustamises tuleb ette teisigi (nt endise Jugoslaavia territooriumil) ning paratamatult tõstatab see küsimusi nii arhitektuurijooniste rahvusvahelisest turust, mõjukate suurmuseumide domineerimisest turul ning kohaliku tasandi võimetusest oma rahvuslikku arhitektuuripärandit hoida ja hallata.

Üheks pidevalt tõstatuvaks teemaks on rahvusvaheliste koostööprojektide vähesus näituste tasandil, levinud on pigem ühe institutsiooni projektina sündinud rändnäitused, eraldi tõsis fookusesse praktilised raskused eri kultuuridega suhtlemisel näituste raames – nii kõlas kohati üleolevaltki Müncheni arhitektuurimuuseumi reportaaž Aafrika arhitektuuri ja linnakultuuri tutvustavast projektist, kus kummagi poole arusaamised tähtaegadest või finantsküsimumustest olid väga erinevad. Alvar Aalto muuseumil Soomes on laialdane kogemus Aalto loomingu näitamisest Jaapanis, silmas tuleb pidada erinevaid traditsioone nii näiteks mööbli eksponeerimisel kui näituste tekstide iseloomus, eriti kui tegu on jaapanipoolse kuraatoriga.

Konverents võimalus Taani Arhitektuurikeskusel DAC esitleda ka oma uhiuut hoonet, mille on projekteeritud maailma tippbüroo OMA ning mis kannab nimetust BLOX tänu oma klotsidest kokkupandud välisilmele. Hoone paikneb Kopenhaageni endisel sadamaalal otse vee ääres ning on oluline osa kogu piirkonna elluäratamisel. Arhitektuuril ja disainil on Taani kaasaegses linnaehituses ja säästva arengu poliitikas suur roll ning 1985. aastal asutatud DAC on suunatud eelkõige arhitektuuri tutvustamisele ning edendamisele avalikkusele, samuti koostööle erinevate hea arhitektuuri linnaruumi sünni juures olevate osapoolte vahel ning erinevatele ettevõtete ja avaliku sektori projektide läbiviimisele. Seega pole tegu tavamõistes arhitektuurimuuseumiga (sh puuduvad neil kogud), pigem teavitustööle keskenduva ja suuresti erarahastusele baseeruva institutsiooniga, mille toimimismudelid ja eesmärkidest on ka Eesti kontekstis mõndagi õppida. Erilist tähelepanu vääriks näiteks nende laste haridusprogrammid ning peredele suunatud publikutegevused, samuti avalikud linnaekskursioonid ja omavalitsusjuhtidele mõeldud koolitused, huvitav oli jälgida sealset näitustepoliitikat ning põhjalike külastajate rahulolu-uuringute läbiviimist (nt saalitöötajad kui vastava programmi ja tehnikaga varustatud kaardistajad).

Siinkirjutaja esines konverentsil ICAM-i liikmetest ülevaate andva ettekandega, tegu oli juhatuse poolt algatatud ja 2016. aastal läbi viidud uuringu tulemuste esimese kokkuvõttega. Uuringus vaadeldi liikmete institutsionaalset kuuluvust (näiteks ligi poole liikmeskonnast moodustavad erinevad raamatukogud, kus on hoiul ka arhitektuuriarhiivid) aga ka näiteks nende suurus, rahastusmudelit, näituseid ja teadustegevust. Uuring on sisendiks nii näiteks järgmiste konverentside teemade paremal planeerimisel kui ka ICAM uue veebilehe loomisel. Lisaks modereerisin noorte talentide paneeli, kus viis erineva taustaga noort arhitekti või kuraatorit lahkasiid noorte rolli muuseumitöös, institutsioonipoolset usaldust, aga ka viise, kuidas noori rohkem muuseumide juurde tuua (nt noorte kuraatorite programmid).

Järgmine ICAM konverents toimub kahe aasta pärast Münchenis sealse tehnikaülikooli juures tegutsevas arhitektuurimuuseumis. Müncheni muuseumi juht on muide Eesti juurtega arhitektuuriteadlane Andres Lepik, kes enne Münchenisse siirdumist töötas arhitektuurikuraatorina MoMa-s New Yorgis.